

HISTORIA

ELS DARRERS CENT ANYS A TAVERTET

Quan la vetllada avançava un de la rodona, generalment el cap de casa, tot posant ordre i quietud, començava el rès del sant rosari que tothom responia, uns amb prou devoció i altres que haurien volgut seguir amb la gresca; no cal dir que hi havia algun menut que feia el son damunt un jaç de palfos. Prou recordo que el meu pare no parava de lligar espigue tot dient santa i salve i per cert que no s'equivocava ni es descomptava de cap avemaria. Jo no sé com s'ho feia.

L'últim dia d'esparfollar a moltes cases es feia la castanyada. De fet l'esparfollada es començava amb molta il·lusió per a tots perquè es passaven unes vetllades molt agradables i enyorades cada any però si hi havia bona anyada i el pilot no s'abaixava en poc temps, el cansament es feia sentir i cada dia hi havia més mandra esperant amb deliri que s'acabés, més que per fer la castanyada final, que tampoc no venia inclement.

Diades importants eren Tots Sants i dia dels

Morts. Pel cantó religiós continuava el costum tradicional de les comarques catalanes de: des del dia de Tots Sants al migdia fins al dia dels Morts a la mateixa hora, es feia a cada hora un toc a morts amb les campanes fent que tothom es recordés dels seus difunts i de totes les ànimes del purgatori. Tampoc no faltaven mai les tres parts del rosari a la tarda del dia de Tots Sants, seguides de les corresponents devocions acabant amb el cant de les absoltes a l'Església i després la massiva visita al cementiri on es resava un respons per a tots els difunts. Era costum, també, que moltes persones -sobretot els caps de casa- fessin algunes visites particulars a l'Església a fi de guanyar les indulgències plenàries aplicant-les als difunts de la família i alguna per a tots els difunts en general. No era pas costum (com ara) de fer gaires visites particulars al cementiri.

Era costum, també, que moltes famílies fessin la castanyada el dia abans o el dia mateix de Tots Sants. Resaven les tres

parts del rosari, cosa que feia que el jovent retirés una mica tard per escabollir-se de tantes avemaries. Jo recordo que a casa meua, que durant tots els dies de l'any resàvem el rosari, els meus pares els agradava de cansar la gent i encara que fos el dia de Tots Sants només en resàvem una part i no pas gaires parenostres després, fent de manera que amb un quart o poc més el rosari fos dit i aleshores la gran castanyada.

El dia dels Morts, com a tots els pobles, es deien les tres misses a les que sempre hi assistia algun cap de família, encara que no tots, ja que era temps de prou feina i pocs els que havien acabat de sembrar.

Aquestes festes de Tots Sants tenien un gran relleu per la vida social, ja que era el moment de renovar i fer nous contractes d'arrendament. Calia pagar l'arrendament i si els masovers no corrien prou bé amb l'amo, valia més tenir els diners a punt i el dia de Tots Sants abans de la posta de sol fer cap amb l'amo i

"trinco trinco", un sobre l'altre del contrari no tri gaven pas a rebre el paper de desnonament. Està clar que això no era pas molt corrent, però tothom sabia que aquest dià vencia l'arrendament i calia pagar com més aviat millor i si alguna causa greu ho impedia tots procuraven recollir els diners; tothom feia per manera de tenir un vedell o una godallada de garrins per vendre aquests dies i així poder pagar. Fins es donava el cas que els godalls en aquests dies experimentaven una baixa degut a que eren molts els pagesos que comptaven amb aquest recurs i tots volien vendre en aquests dies.

Aixó també els canvis de casa i masover es feien en aquests dies, les raons eren moltes: mala entesa amb l'amo, podien anar a més, perquè es volia una casa més gran, els fills es feien grans, més bones condicions de terreny, més bosc... o al contrari, perquè anaven a menys i calia buscar una casa més petita. Quan era mala entesa amb l'amo, el masover havia de marxar per la llei del més fort i no calia trobar-se el tres de novembre amb els mobles i el bestiar al carrer.

Canviar de casa era un gran enrenou, per això tots els veïns del que canviava, a no ser per una forta enemistat, per molta feina que tinguessin anaven a ajudar-lo amb el parell de bous o vaques

per ajudar-los a portar els mobles i altres coses. També la mainada del veïnat ajudaven a guiar els ramats de porcs i bestiar menut. Si la muda era molt llunyana, no és pas que la feina fos tan dolça: es començava a carregar les carretes i carros a punta de dia, però quan s'arrencava ja era cap al migdia i si per desgràcia plovia o era molt moll el camí, ja podem imaginar-nos el què... algun carruatge encallat a les fotges i tothom havia de córrer a donar les rodes i vingue crits ("arri moreu i llaioixque castany") i això suposant que algú

des i estris més necessaris perquè les dones fessin el sopar, mentre els altres descarregaven; això sí, el sopar era bo i abundós i ben merescut. Pel camí es feia el trago tot sovint amb pa i llonganissa, però al vespre convenia menjar calent i asseguts a la llar de foc. Després de sopar si es volia dormir en llit, no tocava altre remei que parar-los i omplir les màrfegues de palla.

Prou recordo que el meu germà hagué de col·laborar a les mudades de dos masovers del Carous (Crous) i que casualment

no tombés perquè aleshores el desastre era gran, especialment si era el que portava la vaixella. Encara que tot anés molt bé i fes bon temps, moltes eren les mudades que arribaven a la nova casa a altes hores de la nit i aleshores calia descarregar els atuells, vian-

tots dos es mudaren a la mateixa casa, a Pigallem de la Bola, això en cosa de disset o divuit anys. Sé prou que es queixava i explicava que quan passaven a can Pamà (o Campamà) ja se'ls feia fosc i encara els faltava molt de camí per fer pel mig d'obagues i torrente-

res a plena fosca de la nit.

Tornem al camp religiós. A les primeres setmanes de novembre, si el sr. rector trobava predicador es feia el novenari de les ànimes. Es mirava que fos la setmana que la lluna feia el ple i aleshores els de les cases de pagès podien anar sense llums i llanternes i així l'assistència era més abundant. Recordo que si el Sr. rector no deia prou clar que faria lluna, bé prou que nosaltres acudíem al parenèstic (pronostic) de l'ermità per saber si aquella setmana seria lluna plena o no.

Era una celebració que tothom esperava. La gent gran i de seny la desitjava per pregar i alleugerir de les penes del purgatori als avantpassats de la família i treure algun profit de les predicacions, rebre sants ensenyaments. Els més joves i mainada ho esperaven per poder-se reunir amb els de les cases veïnes (ho recordo prou bé) i fer el camí junts jugant i fent gatzara, cosa molt necessària degut a l'aïllament forçat en què vivíem. El jovent també feia el seu novenari ja que no passava pas massa sovint de poder-se reunir durant uns dies seguits i poder fer camí junts des de les cases de pagès tot fent broma i parlar de les seves coses. Sobretot els enamorats que només es veien els dies de festa, esperaven, també, el novenari per poder-se trobar més so-

vint i parlar de les seves coses. El que no sé si era gaire normal fer comentaris sobre la prèdica, entre jovent, ja que durant la funció religiosa més aviat s'esperava que s'acabés per poder fer la gresca més que no pas fer cas del que deia el predicador. No crec que hi hagués gaire diferència de quan es tornava de ballar.

El novenari d'ànimes, tal com diu el nom, durava nou dies. La funció diària era així: rés del rosari, novena d'ànimes, cant dels laments de les ànimes, prèdica i cant de les absoltes mentre les campanes tocaven a difunts. Els temes de predicació cada any se solien repetir més o menys el primer i segon dia eren més aviat dedicats a les ànimes i el Déu vos guard del predicador convidant a tothom a assistir al novenari. Els següents dies eren reflexions sobre la mort, el judici, l'infern i el pecat, destacant un Déu sever i justicier que imprimia terror de càstig, procurant així que tothom recordés les seves maldats per fer una bona confessió. Cap al divendres es feia una invitació a fer un bon exàmen donant normes i consells per salvar-se del temor produït els dies anteriors. El dissabte era el dia de predicar la misericòrdia i el perdó de Déu i preparar-se per la comunió general del diumenge, que sempre era molt solemne. El

diumenge era per proposar un sistema per viure una vida cristiana, com era el rés del sant rosari i la devoció a la Mare de Déu i als sants patrons. Acabada la prèdica es feia la benedicció de rosaris i medalles, que venia un senyor expressament per vendre aquests objectes religiosos i escapularis i medalles del Carme. Acabada la benedicció d'objectes, si el predicador estava autoritzat, impartia la benedicció papal i així es feia la cloenda del novenari.

Aquests dies els devots els aprofitaven per fer celebrar aniversaris de difunts. El mes de novembre és el mes de les ànimes.

La qualitat que més es valorava del predicador era que es fes sentir fort, que expliqués força exemples i historietes i que difués sin algun acudit que fes riure, que no repetís gaire les mateixes paraules. Fora de l'Església també apreciaven molt que, quan es passejava amb el sr. rector pels carrers, fos ben simpàtic amb la gent.

I jo crec que he acabat el farcell de recordances dels afers de la tardor.

JORDI SANGLAS.